

Spis treści

Wstęp	9
I. Jak to się wszystko zaczęło: średniowiecze i nowożytność.....	15
Polskie księżniczki w Rzeszy	17
Handlarze i wędrowcy	19
Mazury i Śląsk jako obszary polskiego osadnictwa na terenach niemieckich	22
Studenti i inni: polscy podróżnicy na ziemiach niemieckich	25
Biskupi i reformatorzy	26
Elity Berlina i Drezna	28
II. Największa mniejszość Prus i Cesarstwa Niemieckiego: od rozbiorów Polski do I wojny światowej	31
Kraj pod zaborami: tereny zaboru pruskiego 1772–1806.	33
Wschodnie prowincje Prus: krótki przegląd długiego wieku XIX (1815–1918)	35
Polacy „na swoim”. Tradycyjne obszary osadnictwa polskiego w Prusach	41
Poznań – ośrodek ruchu narodowego	41
Prusy Zachodnie/Pomorze Gdańskie	48
Osobliwość zachodniopruska: Kaszubi	51
Pomorze Tylnie i wymierający lud Słowińców.	53
Prusy Wschodnie, mała ojczyzna Mazurów i Warmiaków	54
Górny i Dolny Śląsk.	58
1832: Polacy wędrują przez Niemcy	65
Rewolucjoniści w akcji: proces Polaków i Wiosna Ludów	67
Masowe migracje Polaków	71
„Na saksy”: Polacy w drodze	72

Westfalczycy (<i>Ruhrpolen</i>): proletariat na obczyźnie	76
Wełna i węgiel brunatny: inne odmiany sezonowych migracji Polaków	83
Arystokracja, robotnicy, asymilacja: Polacy w Berlinie	86
„Dążymy bowiem do innych celów...”. Polacy w parlamentach.	91
Laury akademickie: Polacy na uniwersytetach niemieckich	95
Artyści i bonvivanci.	97
„Nazwisko moje łamało im języki”: polscy pisarze w Niemczech	97
Malarze: ulubieńcy władców i publiczności.	100
Polscy muzycy i muzyka niemiecka	101
Organizacje o zasięgu ogólnoniemieckim	103
Jak bardzo polscy byli „polscy Żydzi”?	104
Dygresja: Polacy w Austrii	106
Regiment gwardii i okopy: Polacy w wojsku	109
I wojna światowa: jeńcy wojenni, robotnicy przymusowi i cisza przed burzą	111
III. Kość niezgody: Polacy w Niemczech w okresie międzywojnia	115
Polscy Prusacy zmieniają się w pruskich Polaków.	117
Wersal i jego następstwa: przesunięcia granic i zmagania plebiscytowe. . .	119
Zostać, optować czy wracać? Perspektywy Polaków w Niemczech po 1918 roku	125
W rozproszeniu: mniejszość polska w Niemczech.	126
Górny Śląsk	129
O znikaniu Mazurów i trwaniu innych Polaków.	133
Przypadek szczególny: Wolne Miasto Gdańsk	136
Polacy nad Ruhrą i Szprewą	136
Wciąż potrzebni: polscy robotnicy sezonowi.	142
Na straconej pozycji? Przedstawiciele Polaków w Niemczech	143
Muzy i gwiazdy wielkiego ekranu	148
Polscy Żydzi między asymilacją a marginalizacją	151

IV. Okropności wojny: wypędzenia, germanizacja, praca przymusowa, zagłada.	155
Polacy w „Starej Rzeszy”	157
Obszary wcielone do Rzeszy: terror, wypędzenia, zagłada	158
„Zniemczenie”, wykluczenie i trudne sąsiedztwo: Polacy na terenach wcielonych do Rzeszy	163
Przeżyć w oflagu	169
Walka za cudzą ojczyznę: Polacy w Wehrmachcie	171
Niewolnicy z Polski: robotnicy przymusowi w Rzeszy	173
„Tu przestaliśmy być ludźmi”: Polacy w obozach koncentracyjnych na terenie Rzeszy.	180
V. Dzieci zimnej wojny: pokieraszowane życiorysy i masowa imigracja.	187
Gdzie jest mój dom? Dipisi (<i>displaced persons</i>)	189
Maczków: enklawa polska w Niemczech	196
Monachium nadaje po polsku	197
Już jakby w Polsce, a jednak inaczej: polscy artyści w RFN.	199
Od „starej emigracji” do współczesnej mniejszości: tradycja i nowy początek	202
Między ojczyzną a obczyzną: wypędzeni i wysiedleńcy	206
Pokusa: polscy uchodźcy między azylem a pobytem tolerowanym	214
Dojazdy i handel: Polacy w NRD	218
VI. Niewidzialna mniejszość? Polacy w dzisiejszych Niemczech	225
Zarządzenia i przepisy: podstawy prawne polskiej bytności w Niemczech.	227
Nowa migracja: centra i marginesy	231
Dokąd ciągnie Polaków w Niemczech?	231
Bazar <i>Polenmarkt</i> : orientalny harmider na Placu Poczdamskim	233
Berlin: ośrodek nowej polskiej emigracji.	236
Sezonowa migracja zarobkowa	237
Praca na czarno na bogatym Zachodzie.	237
Zbieracze szparagów i truskawek	238

W zakamarkach niemieckich domów, pod niemieckimi łózkami	244
Prostytucja	248
W poszukiwaniu szczęścia: małżeństwa polsko-niemieckie.	249
Emigracja intelektualistów.	251
„Nie ma mnie ani tu, ani tam”: biografie artystyczne	252
Polacy w Niemczech jako idole sportowi	258
Galimatias stowarzyszeń: polskie organizacje parasolowe.	260
Historia sukcesu: lokalne organizacje i media	263
Dygresja: struktury kościelne.	266
Nowa mniejszość przygraniczna.	267
Polacy w Niemczech dzisiaj: nadal niewidzialni, ale też nieodzowni	269
Skrótowce	274
Bibliografia	275
Spis ilustracji.	302
Indeks nazwisk	304